

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ
ΧΡΥΣΟΒΟΥΛΛΑ ΚΑΙ ΧΡΥΣΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Ὁ Αὐγουστίνος Theiner καὶ ὁ Φραγκίσκος Miklosich ἐξέδωκαν τῷ 1872 ἐν Βιέννῃ περισπούδαστον συλλογὴν πρωτοτύπων καὶ μεταπεφρασμένων ἀρχῆθεν εἰς τὴν λατινικὴν αὐτοκρατορικῶν γραμμάτων ἀναφερομένων εἰς τὴν ἔνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Monumenta spectantia ad unionem ecclesiarum Graecae et Romanae majorem partem e sanctioribus Vaticani tabulariis.

Εἶνε δὲ τὰ μνημεῖα ταῦτα τὰ ἑξῆς·

α') Γράμμα Ἰωάννου Κομνηνοῦ πρὸς τὸν πάπαν Κάλλιστον Β' κατὰ Ἰούνιον 1124 μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως (σ. 1-3).

β') Γράμμα τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν πάπαν Ὀνώριον Β' κατ' Ἀπρίλιον 1126 μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως (σ. 4-6).

γ') Γράμμα Μανουὴλ Κομνηνοῦ πρὸς τὸν πάπαν Ὀνώριον Γ' κατ' Αὐγουστον 1146 μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως (σ. 6-8).

δ') Λατινικὴ μετάφρασις γράμματος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου πρὸς τὸν πάπαν Ἰωάννην ΚΑ' κατ' Ἀπρίλιον 1277 (σ. 8-13).

ε') Ὁμολογία πίστεως τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν πάπαν Νικόλαον Γ' λατινιστὶ κατὰ Σεπτέμβριον 1279 (σ. 13-15).

ς') Γράμμα Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου πρὸς τὸν πάπαν Ἰωάννην ΚΑ' κατ' Ἀπρίλιον 1277 ἐν τῇ ἐλληνικῇ πρωτοτύπῳ (σ. 15-21).

ζ') Γράμμα τοῦ πατριάρχου Βέκκου πρὸς τὸν πάπαν Ἰωάννην ΚΑ' κατ' Ἀπρίλιον 1277 (σ. 21-28).

η') Γράμμα Ἰωάννου Παλαιολόγου Ε' τοῦ Δεκεμβρίου 1355 πρὸς τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον ζ' ἐν πρωτοτύπῳ καὶ ἐν λατινικῇ μεταφράσει (σ. 29-37).

θ') Βούλλα τοῦ πάπα Οὐρβανοῦ τῆς 7 Ὀκτωβρίου 1369 περὶ ἀποδοχῆς τῆς ὁμολογίας πίστεως τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου (σ. 37-43).

ι') Γράμμα Ἰωάννου Παλαιολόγου Ε' τοῦ Ἰανουαρίου 1370 λατινιστί, ἀνακοινούντος τὴν ἐν Ῥώμῃ ὑπ' αὐτοῦ γενομένην ὁμολογίαν πίστεως (σ. 43).

ια') Γράμμα τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου Η' τῆς 11 Νοεμβρίου 1433, ἀποστέλλοντος τρεῖς ἀποκρισιαρίους χάριν ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν εἰς τὴν ἐν Βασιλείᾳ σύνοδον, ἐλληνιστί καὶ λατινιστί (σ. 44-45).

ιβ') Ὅρος τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου περὶ ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν, ἐλληνιστί καὶ λατινιστί (σ. 46-56).

ιγ') Γράμμα τῶν Χιμαριωτῶν, οἵτινες, ταλαιπωρούμενοι ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐξαιτοῦνται ἐν ἔτει 1581 τὴν βοήθειαν τοῦ πάπα Γρηγορίου ΙΓ', ὑπισχνούμενοι τὴν προσχώρησιν εἰς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, ἐλληνιστί καὶ λατινιστί (σ. 57-62).

Τῶν γραμμάτων τούτων φέρουσιν ἀπηρωρημένας τὰς χρυσὰς βούλλας ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τοῦ Βατικανοῦ, ὅπου ἀπόκεινται, κατὰ τὴν ῥητὴν δῆλωσιν τῶν ἐκδοτῶν Theiner καὶ Miklosich, τὸ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. Γ' τοῦ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου καὶ τὸ ὑπ' ἀρ. ια' τοῦ Ἰωάννου Η' Παλαιολόγου.

Τῷ δὲ 1894 ὁ κ. Γουσταῦος Schlumberger ἐξέδωκε τέσσαρας χρυσὰς βούλλας αὐτοκρατόρων ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ Βατικανοῦ 1) τὴν τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου, εἰλημμένην ἐκ χρυσοβούλλου ἀποκειμένου ἐν τῷ Arm. II caps. 2 ἀρ. 13, 2) τὴν τοῦ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου ἐκ χρυσοβούλλου ἐν τῷ Arm. II caps. 2 ἀρ. 7, 3) τὴν τοῦ Ἰωάννου Ε' Παλαιολόγου ἐκ χρυσοβούλλου ἐν τῷ Arm. II caps. 2 ἀρ. 15, καὶ 4) τὴν τοῦ Ἰωάννου Η' Παλαιολόγου ἐκ χρυσοβούλλου ἐν τῷ Arm. II caps. 2 ἀρ. 8¹. Τούτων ἡ μὲν 2 εἶνε ἡ χρυσὴ βούλλα ἡ ἐξηρτημένη ἀπὸ

¹ Gustave Schlumberger *Bulles d'or byzantines conservées aux ar-*

τοῦ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. ζ' ἐγγράφου, ἡ δὲ 4 ἀπὸ τοῦ ὑπ' ἀρ. ια', ἡ δὲ 1, καίπερ ὑπάρχουσα ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. δ' ἐγγράφῳ τῶν παρὰ Theiner-Miklosich, δὲν μνημονεύεται ὑπ' αὐτῶν. Τέλος δὲ τὸ χρυσόβουλλον τοῦ Ἰωάννου Ε' Παλαιολόγου τῆς 18 Ὀκτωβρίου 1369, ἐξ οὗ εἶνε ἀπρωρημένη ἡ 3 βοῦλλα τῶν παρὰ τῷ κ. Schlumberger, ἀπόκειται μὲν, ὡς τὰ πλεῖστα τῶν ἀνωτέρω ἐγγράφων, ἐν τῇ ἀρχεῖῳ τοῦ Βατικανοῦ (Arm. II caps. 2 ἀρ. 25), δὲν ἐξεδόθη δὲ ὑπὸ Theiner-Miklosich, ἀλλὰ μόνον περιλαμβάνεται παρ' αὐτοῖς ἐν ἀπογράφῳ πολλῇ διαφόρῳ ὡς μέρος τοῦ ὑπ' ἀρ. θ' (σ. 41 κ. ἐ.).

Σημειωτέον δὲ, ὅτι πλὴν τοῦ ἀνεκδότου τούτου χρυσοβούλλου φυλάσσονται ἐν τῇ ἀρχεῖῳ τοῦ Βατικανοῦ καὶ τὰ ἐξῆς γράμματα, μὴ συμπεριληφθέντα ἐν τῇ ἐκδόσει Theiner-Miklosich, α') Γράμμα Ἀνδρονίκου Α' Παλαιολόγου τοῦ Ἀπριλίου 1277 λατινιστὶ μεθ' ὑπογραφῆς ἐλληνικῆς, μετάφρασις τοῦ παρὰ Theiner-Miklosich ἀρ. ζ'. 6') Μετάφρασις λατινικῆ τοῦ ἀνωτέρω γράμματος τοῦ Ἰωάννου Ε' Παλαιολόγου τῆς 18 Ὀκτωβρίου 1369, ἧς ἀπόγραφον συμπεριλαμβάνεται οὐκ ἄνευ μεταβολῶν ἐν τῇ παρὰ Theiner-Miklosich ἐτέρῳ ἐγγράφῳ ὑπ' ἀρ. θ' (σ. 38 κ. ἐ.). γ') Βοῦλλα τοῦ πάπα Οὐρβανοῦ Ε' προσηρτημένη κάτωθεν τοῦ ἀπὸ 18 Ὀκτωβρίου 1369 ἐλληνικοῦ γράμματος τοῦ Ἰωάννου Ε' Παλαιολόγου καὶ τῆς λατινικῆς αὐτοῦ μεταφράσεως. Προτίθεται δ' εἰς ταῦτα ἀντίγραφον λατινικῆς μεταφράσεως γράμματος τοῦ Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου, ἐκδοθέντος ἐκ Παρισιακοῦ κώδικος ὑπὸ τοῦ κ. Ἐρρίκου Omont.

Καὶ ἡδυνάμην μὲν νὰ περιορισθῶ ἐνταῦθα εἰς τὴν ἐκδοσιν μόνων τῶν γραμμάτων τῶν μὴ συμπεριλαμβανομένων παρὰ Theiner-Miklosich, ἀλλὰ διὰ πολλοὺς λόγους, οὓς ἐκθέτω κατωτέρω, ἐθεώρησ' ἀναγκαῖον νὰ προσθέσω εἰς ταῦτα τὰ πλεῖ-

chives vaticanes ἐν τῇ Revue numismatique τοῦ 1894 σ. 194 κ. ἐ. καὶ Planche IV.

στα τῶν ἤδη παρ' αὐτοῖς ἐκδεδομένων. Οὕτω δ' ἐκδίδονται ἐνταῦθα τὰ ἐξῆς·

1) Χρυσὸν γράμμα Ἰωάννου Κομνηνοῦ πρὸς τὸν πάπαν Κάλλιστον Β', ἐκδοθὲν μηνί Ἰουνίῳ ἰνδικτιῶνος β', ἦτοι τοῦ ἔτους 1124¹. Φυλάσσεται δὲ τὸ γράμμα τοῦτο ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Βατικανοῦ (Archivio segreto Vaticano) ἐκ τοῦ Archivium Arcis S. Angeli (Arm. II Caps. II ἀρ. 16). Ἐξεδόθη δὲ τὸ πρῶτον παρὰ *Theiner-Miklosich* ἐνθ' ἀν. σ. 1 κ. ε. Ἰδε παρένθετον πίνακα 1.

2) Λατινικὴ μετάφρασις τοῦ αὐτοῦ χρυσοῦ γράμματος κἀτωθι τοῦ ἐλληνικοῦ πρωτοτύπου. Ἐξεδόθη δὲ τὸ πρῶτον παρὰ *Theiner-Miklosich* ἐνθ' ἀν. σ. 3 κ. ε.

3) Χρυσὸν γράμμα τοῦ αὐτοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Κομνηνοῦ, ἐκδοθὲν μηνί Ἀπριλλίῳ ἰνδικτιῶνος δ' ἦτοι τῇ 1126². Φυλάσσεται δὲ τὸ γράμμα τοῦτο ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Βατικανοῦ (Archivium Arcis S. Angeli Arm. II Caps. II ἀρ. 17). Ἐξεδόθη δὲ τὸ πρῶτον παρὰ *Theiner-Miklosich* ἐνθ' ἀν. σ. 4 κ. ε. Ἰδε παρενθέτους πίνακας 2 καὶ 3.

4) Λατινικὴ μετάφρασις τοῦ αὐτοῦ χρυσοῦ γράμματος κἀτωθι τοῦ ἐλληνικοῦ πρωτοτύπου. Ἐξεδόθη δὲ τὸ πρῶτον παρὰ *Theiner-Miklosich* ἐνθ' ἀν. σ. 5 κ. ε.

¹ Διηροῦσης τῆς βουλαιᾶς τοῦ Ἰωάννου Κομνηνοῦ (1118-1143) ἔχομεν δις ἰνδικτιῶνα δευτέρην, ἦτοι κατὰ τὰ ἔτη 1124 καὶ 1139. Ἀλλὰ, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὸ χρυσὸν γράμμα τοῦ Ἰωάννου Κομνηνοῦ ἀπιθύνεται, καθ' ὃ ἐξάγεται ἐκ τῶν ὀπισθεν λατινικῶν σημειωμάτων, εἰς τὸν Ὀνόριον Β', πεπεσέντα ἀπὸ τοῦ 1124 μέχρι τοῦ 1130, καὶ ὅτι ἐν ἔτει 1139 ἐπέπεσεν ὁ Ἰννοκέντιος Β', ἀποδεικνύεται, ὅτι τὸ περὶ αὐτοῦ πρόκειται χρυσὸν γράμμα τοῦ Ἰωάννου Κομνηνοῦ ἐξεδόθη τὸν Ἰούνιον τοῦ 1124, τοῦτο δὲ τὸ ἔτος σημειοῦται ὀπισθεν τοῦ χρυσοῦ γράμματος ἐν τοῖς περὶ πρωτοκολλήσεως αὐτοῦ λατινικοῖς σημειώμασι διὰ χειρὸς συγχρόνου τῇ ἀποστολῇ. Καὶ φέρεται μὲν ἐν τῇ ὑπ' ἡμῶν κειμένῳ ὑπ' ἀρ. 2 ἐκδιδόμενην κειμένην τὸ σημεῖον Similis No 16 ad Innoc. II, ἀλλὰ τὸ σημεῖον τοῦτο, γεγραμμένον χειρὶ νεωτέρᾳ, προῆλθεν ἐκ κακοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς ἰνδικτιῶνος β'.

² Ταύτην τὴν χρονολογίαν φέρει ὀπισθεν ἐν τοῖς λατινικοῖς σημειώμασι περὶ τῆς ἐν τῇ παλαιᾷ ἀρχαίᾳ πρωτοκολλήσεως. Ἰσχύουσι δ' ἄλλως πρὸς ἐπισμὴν τῆς χρονολογίας ταῦτά ἐπιχειρήματα, περὶ ὧν ὁ λόγος ἐν τῇ προηγουμένῃ σημειώσει.

5) Χρυσὸν γράμμα τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Κομνηνοῦ, ὅπερ ἀπελύθη ἀπὸ τῆς θεοφρουρήτου μεγαλοπόλεως μηνὶ Αὐγούστῳ Ἰνδικτιῶνος θ', ἥτοι τῷ 1176¹. Φυλάσσεται δ' ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Βατικανοῦ (Archivium Arcis S. Angeli Arm. II Caps. II ἀρ. 18). Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον παρὰ *Theiner-Miklosich* ἐνθ' ἀν. σ. 6 κ. ε. Ἴδε παρένθετον πίνακα 4.

6) Λατινικὴ μετάφρασις τοῦ αὐτοῦ χρυσοῦ γράμματος κάτωθι τοῦ ἐλληνικοῦ πρωτοτύπου, ἐκδοθεῖσα ὁμοίως παρὰ τῶν αὐτῶν ἐνθ' ἀν. σ. 7 κ. ε.

7) Λατινικὸν χρυσόβουλλον τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Παλαιολόγου, χρονολογούμενον *Mensis Aprilis quinte Indictionis Sexto Milleno Septimo centeno octagesimo quinto* ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἀντιστοιχοῦντι πρὸς τὸ σωτήριον ἔτος 1277 καὶ φέρον ἐν τέλει τὴν ἰδιόγραφον ὑπογραφήν τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων Δούκας Ἀγγελος Κομνηνὸς ὁ Παλαιολόγος καὶ ἀποκρεμαμένην τὴν χρυσὴν αὐτοῦ βούλλαν³. Φυλάσσεται δὲ τὸ χρυσόβουλλον τοῦτο ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Βατικανοῦ (Archivium Arcis S. Angeli Arm. II Caps. II ἀρ. 13). Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον παρὰ *Theiner-Miklosich* ἐνθ' ἀν. σ. 7 κ. ε. Ἴδε ἐν τέλει τοῦ ἐγγράφου τούτου πανομοιότυπον τῆς ἐλληνικῆς ὑπογραφῆς τοῦ αὐτοκράτορος μετὰ τῶν τελευταίων στίχων τοῦ λατινικοῦ κειμένου.

8) Λατινικὸν γράμμα Ἀνδρονίκου Α' Παλαιολόγου, χρονολογούμενον *Mense Aprilis Quinte Indictionis Sexto Mil-*

¹ Ἰνδικτιῶνα ἐνάτην ἔχομεν τρεῖς ἐπὶ τῆς μακρᾶς ἀρχῆς τοῦ Μανουὴλ Κομνηνοῦ (1143-1180), τῷ 1146, τῷ 1161 καὶ τῷ 1176. Τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο ἔτος σημειοῦται ὀπισθεν ἐν τινι τῶν σημειωμάτων πρωτοκολλησεως. Καὶ μνημονεύεται μὲν ἐν ἄλλῃ αὐτόθι σημειώματι ὡς πάπας, εἰς ὃν ἐστάλη τὸ χρυσὸν γράμμα, ὁ Ὁνώριος (Γ'), ἀλλὰ χεῖρ ἄλλη κατωτέρω ἐπηνόησεν τὸ καὶ πάλιν ἐπαναλαμβάνοντα ὄνομα τοῦ Ὁνωρίου Γ' (1216-27) διὰ τοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου Γ' (1159-81). Κατωτέρω δὲ θέλομεν ἐξετάσει κατὰ πόσον καὶ ἡ ἀπὸ τῶν Μωαμεθανῶν προσδοκώμενη ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος διὰ βοήθειαν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, περὶ ἧς γίνεται λόγος ἐν τούτῳ τῷ γράμματι, συμβιβάζεται πρὸς τὸ ἔτος 1176.

Ieno Septimo Centeno octuagesimo Quinto, ἥτοι τῷ 6785 ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἀντιστοιχοῦντι πρὸς τὸ σωτήριον ἔτος 1277 καὶ φέρον ἐν τέλει ἑλληνιστὶ δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων τὴν ἰδιόγραφον ὑπογραφὴν Ἀνδρόνικος ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων Δούκας Ἀγγελος Κομνηνὸς ὁ Παλαιολόγος ἥς πανομοιότυπον μετὰ τῶν τελευταίων στίχων τοῦ λατινικοῦ κειμένου ἶδε κατωτέρω κάτωθεν τούτου. Ἀποκρέμαται ἡ χρυσὴ βοῦλλα τοῦ αὐτοκράτορος. Φυλάσσεται δ' ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Βατικανοῦ (Archivium Arcis S. Angeli Arm. II Caps II ἀρ. 7). Ἐκδίδεται ἐνταῦθα τὸ πρῶτον.

9) Λατινικὴ μετάφρασις ἀχρονίστου γράμματος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρόνικου Β' Παλαιολόγου πρὸς τὸν πάπαν Ἰωάννην ΚΒ', ἐκδεδομένου μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1328 καὶ 1341, ὅτε ἤρξεν ὁ αὐτοκράτωρ ἐκεῖνος. Περιλαμβάνεται ἐν φ. 90^α τοῦ λατινικοῦ κώδικος 635 τῆς συλλογῆς Dupuy ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ Παρισίων, ὁπόθεν ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ κ. Ἑρρίκου Omont, καὶ ἐπαναλαμβάνεται ἐνταῦθα κατὰ τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ¹.

10) Χρυσόβουλλον τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Ε' Παλαιολόγου γραφὲν ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ ἔτει ἀπὸ τῆς τοῦ Κυρίου σαρκώσεως χιλιοστῷ τριακοσιοστῷ ἐξηκοστῷ ἐνάτῳ Ἰνδικτιῶνος ὀγδόῃς κατ' ἡμᾶς μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ὀκτωκαιδεκάτῃ, ἥτοι τῷ 1369. Ἐχει ἐν τέλει κάτω δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων τὴν αὐτόγραφον ὑπογραφὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννης. ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ὁ Παλαιολόγος ἥτις διήκει καὶ κάτω τοῦ κειμένου τῆς ἀπέναντι τοῦ ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου λατινικῆς μεταφράσεως. Φυλάσσεται δ' ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Βατικανοῦ (Archivium Arcis S. Angeli Arm. II Caps. II ἀρ. 25). Ἐκδίδε-

¹ Lettre d'Andronic Paléologue au pape Jean XXII en 1328. Bibliothèque de l'Ecole des Chartes Tόμ. LXVII (1906) σ. 587.

ται ἐνταῦθα τὸ πρῶτον. Ἰδε πανομοιότυπον τοῦ ἑλληνικοῦ μέρους ἐν τῷ παρενθέτῳ πίνακι 5 καὶ πανομοιότυπον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ αὐτοκράτορος ἐν τῷ παρενθέτῳ πίνακι 6.

11). Ἡ λατινικὴ μετάφρασις τοῦ ἀνωτέρω ἢ εὗρισκομένη ἀπέναντι τοῦ ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου. Ἐκδίδεται ἐνταῦθα τὸ πρῶτον.

12) Ἀποστολικὴ ἐπιστολὴ τοῦ πάπα Οὐρβανοῦ Ε' τοῦ ἔτους 1369, ἐπομένη εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 11 λατινικὴν μετάφρασιν τοῦ ὑπ' ἀρ. 10 χρυσοβούλλου τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Ε' Παλαιολόγου. Ἐκδίδεται ἐνταῦθα τὸ πρῶτον.

13) Χρυσόβουλλον τοῦ Ἰωάννου Ε' ἐν λατινικῇ μεταφράσει *Dat. Romie die . . . mensis Januarii Anno Nativitatis domini Millesimo Trecentesimo Septuagesimo, Indictione octava*, ἦτοι τοῦ Ἰανουαρίου 1370, φέρον ἐν τέλει τὴν αὐτόγραφον ὑπογραφὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννης ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ὁ Παλαιολόγος. Φυλάσσεται δ' ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Βατικανοῦ (*Archivium Arcis S. Angeli Arm. II Caps. II ἀρ. 9*). Ἰδε πανομοιότυπον τῆς ἑλληνικῆς ὑπογραφῆς τοῦ αὐτοκράτορος ἐν τέλει τοῦ κατωτέρω κειμένου τοῦ χρυσοβούλλου τούτου. Ἐκδίδεται δὲ τὸ χρυσόβουλλον τοῦτο τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου λατινιστὶ ἐνταῦθα τὸ πρῶτον.

Οἱ δὲ λόγοι, δι' οὓς πλὴν τῶν ἐνταῦθα τὸ πρῶτον ἐκδιδόμενων κειμένων καὶ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς παρὰ τοῦ κ. Οmonit ἐκδοθείσης λατινικῆς μεταφράσεως τοῦ γράμματος Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου, ὅπερ συνανήκει εἰς τὰ λοιπὰ, συνεχδίδω καὶ κείμενα ἤδη πρότερον ἐκδεδομένα ὑπὸ Theiner-Miklosich, εἶνε πολλοί, οἱ ἐξῆς. Καὶ δὴ πρῶτον ἡ μελέτη τῶν πρωτοτύπων ἐπεισέ με, ὅτι ἡ προγενεστέρα ἐκδοσις δὲν εἶχε κατὰ πάντα ἀκριβῆς, κυρίως μὲν ἐν τοῖς ἑλληνικαῖς πρωτοτύποις κατὰ τὴν ἐμὴν ἀνάγνωσιν, ὅτ' ἐμελέτησ' αὐτὰ τελευτῶντος τοῦ Σεπτεμβρίου 1912 καὶ πάλιν ἔπειτ' ἀρχομένου τοῦ

Μαρτίου 1913, οὐχ ἦττον δ' ἐν τοῖς λατινικοῖς κειμένοις συμφδᾷ τοῖς χάριν ἐμοῦ γενομένοις ἀπογράφοις ὑπὸ τοῦ ἐν Ῥώμῃ διδάκτορος κ. Ἰωσήφ Herzen. Περιττὸν δ' ἐθεώρησα νὰ δηλώσω ἐν τῇ ἐμῇ ἐκδόσει τὰς περὶ τὴν ἀνάγνωσιν διαφορὰς τῶν ἤδη ἐκδεδομένων ἀπὸ τῆς προτέρας ἐκδόσεως, περιορισθεῖς εἰς τὴν πιστὴν ἐπανέκδοσιν τῶν κειμένων. Δεύτερον δὲ ἀναγκαίαν ἔκρινα τὴν νέαν ἐκδοσιν, ὅπως προσθέσω τὰς σημειώσεις περιλήψεων καὶ πρωτοκολλήσεως ἐν τῷ ὀπισθεν τῶν πρωτοτύπων περγαμηνῶν, λειπούσας παρὰ Theiner - Miklosich, οἵτινες ἐνίοτε παρέλιπον καὶ αὐτὴν τὴν δήλωσιν ἐν τίνι τμήματι τῶν βατικανικῶν ἀρχείων καὶ ὑπὸ τίνα ἀριθμὸν εὑρηγῆται τὰ πρωτότυπα. Καὶ ἀκριβεστεράς δὲ περιγραφῆς τῶν πρωτοτύπων παρίστατο πολλαχοῦ ἀνάγκη καὶ μακρότερος λόγος περὶ τοῦ ὑπὸ παλαιογραφικὴν ἐποψίν διαφόρου τῶν χρυσοβούλλων καὶ καθ' ἑαυτὸν ἰδίου τύπου τῶν ὑπ' ἐμοῦ κληθέντων χρυσῶν γραμμάτων, περὶ ὧν ποιῶμαι λόγον παρακατιῶν. Χρησιμωτάτη δὲ ἦτο καὶ ἡ ἐκδοσις πανομοιοτύπων τινῶν, οἷον μόνον μέρους τοῦ κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 5 ἐκδιδομένου χρυσοῦ γράμματος τοῦ Μανουὴλ Κομνηνοῦ ἐξέδωκαν ἐν παραρτήματι τῆς συλλογῆς αὐτῶν οἱ Theiner - Miklosich. Τέλος δὲ χρῆσιμον ἐθεώρησα νὰ ἐπωφεληθῶ τὰ νῦν τὸ πρῶτον ἐκδιδόμενα κείμενα καὶ τὰ ἤδη πρότερον ἐκδεδομένα, τὰ τ' ἐνταῦθα ἐπανεκδιδόμενα καὶ ἐκεῖνα, ὧν περιττὴν ἔκρινα τὴν νέαν ἐκδοσιν, ὅπως συμβάλω πως, ἔστω, καὶ διὰ μόνον ὀλίγων διασαφήσεων, εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ζητήματος τῆς ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν, ὅπερ παρέλιπον νὰ πράξωσιν οἱ πρότεροι ἐκδόται, εἰς ἄλλους ἐναποθέντες τὸ ἔργον τοῦτο¹. Καὶ τοῦτο μὲν θὰ ἐπιχειρήσω ἐν τέλει τῆς παρούσης ἐκδόσεως τῶν κειμένων, πρὸ τῆς παρα-

¹ delegantibus rei historicae cultoribus vel iis, qui ad concinnandos ecclesiae orientalis annales incumbunt, ea amplioribus commentariis abiuvere. *Theiner-Miklosich* ἐνθ' ἀν. Προλόγου σ. 2.

θέσεως δ' αὐτῶν ἔστω μοι ὁ λόγος περὶ τῶν παρ' ἐμοῦ κληθέντων χρυσῶν γραμμάτων.

Καὶ δὴ διέστειλα ἐν τῇ ἀνωτέρῳ ἀναγραφῇ τῶν ὑπ' ἐμοῦ ἐνταῦθα ἐκδιδομένων κειμένων αὐτοκρατορικῶν χρυσόβουλλα τῶν χρυσῶν γραμμάτων, ἅτινα παρουσιάζουσιν ὅλως ἰδιάζοντα τύπον αὐτοκρατορικῶν γραμμάτων. Πράγματι, ἐν ᾧ τὰ χρυσόβουλλα εἶνε γεγραμμένα διὰ μέλανος καὶ ἔχουσι τὴν συνήθη καὶ ἐν τοῖς κώδιξι γραφὴν τοῦ οἰκείου αἰῶνος καθ' ὃν ἐγγράφησαν, φέρουσι δὲ δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων περὶ μὲν τὸ τέλος τοῦ κειμένου τὴν λέξιν λόγος ἢ λόγον (τῆς βασιλείας μου), τὴν ἡμέραν τοῦ μηνός, καθ' ἣν ἐξεδόθη τὸ χρυσόβουλλον, καὶ τὸν ἀριθμὸν τῆς ἰνδικτιῶνος, κάτωθεν δὲ τοῦ κειμένου τὴν ὑπογραφὴν τοῦ αὐτοκράτορος, οὗ ἀποκρέμαται ἡ χρυσῇ βοῦλλα, τὰ χρυσᾶ γράμματα εἶνε ὅλως διάφορα. Καὶ δὴ σύγκεινται μὲν ἐκ πολλῶν συγκεκολλημένων διαφόρου ἐκάστοτε μήκους τεμαχίων περγαμνηνῶν, ἅτινα κόλλας ἐκάλουν οἱ Βυζαντινοί¹, ἔχουσι δὲ πράγματι δι' ὅλου τοῦ κειμένου χρυσὴν τὴν γραφὴν, στεροῦν-

¹ Ἐκ τοῦ πρώτου καὶ κόλλα προήλθεν ἡ λέξις πρωτόκολλον, ἔχομεν δὲ καὶ τὴν λέξιν δοξατοκόλλιον περὶ τῆς τελευταίας κόλλας. Ἐγένετο δὲ χρῆσις τῶν λέξεων τούτων κυρίως ἐπὶ τῶν ἐκ πολλῶν τεμαχίων συγκειμένων κυλίνδρων παπύρων. Ὑπῆρχε δὲ καὶ περὶ μακροτέρων παπύρων ἡ λέξις μακρόκολλον, ἣν διέσωσεν ὁ Κικέρων. Ἴδε *Heimbach* *Anecdota* σ. ἐν XXI σην.— *Gardthausen* *Griechische Paläographie*. Ἐν Λειψίᾳ. 1879 σ. 82 καὶ 84.— *Wattenbach* *Das Schriftwesen im Mittelalter*. Ἐν Λειψίᾳ 1896 σ. 102.— *Thompson*—*Λάμπρου* Ἐγχειρίδιον ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς παλαιογραφίας. Ἐν Ἀθήναις. 1903 σ. 61, 63. Πρβλ. Ἰουλιανοῦ Ἐπιτομὴν Νεαρῶν καφ. 40 § 170.— *Byzantinische Zeitschrift* τόμ. ΙΗ' σ. 251. Ἐπὶ δ' ἐγγράφων εἰθίζετο, ὅπως ἐπὶ τοῦ παπύρου, ἴσως δ' ἀργότερον καὶ τῆς περγαμνῆς, ἐπιγράφονται ἐπὶ τῆς ἐπικεκολλημένης πρώτης κόλλας τὰ ἀναγκαῖα σημειώματα περὶ τῆς ἐκδόσεως, τοῦ χρόνου καὶ τῆς ὑποθέσεως αὐτοῦ. Διὸ ἐν τῷ *Corpus Juris Civilis* ἐν Νεαρῷ LXIV καφ. 2 ἀναγινώσκουμεν διατασσόμενα τάδε· μὴ εἰς ἕτερόν χάρτην καθαρόν γράφειν συμβόλαιον πλὴν εἰ μὴ εἰς ἐκεῖνον ὃν προκείμενον τὸ καλούμενον πρωτόκολλον ἔχει, φέρον τὴν τοῦ κατὰ καιρὸν ἐνδοξοτάτου κόμητος τῶν θείων ἡμετέρων θησαυρῶν προσηγορίαν καὶ τὸν χρόνον καθ' ὃν ὁ χάρτης γέγονε καὶ ὅσα ἐπὶ τῶν τοιούτων προγράφεται, καὶ τοῦτο τὸ πρωτόκολλον μὴ ἀποιέμνειν, ἀλλ' ἐγκείμενον εἶναι. Πρβλ. Βασιλικῶν XII τίτλ. 2. Ἐκ δὲ τῆς τοιαύτης σημασίας τῆς λέξεως προήλθεν ἡ σημερινὴ μεταβεβλημένη χρῆσις τοῦ πρωτοκόλλου καὶ τῆς πρωτοκολλησεως.

ται τῆς χρυσῆς βούλλης καὶ φέρουσιν ἐγχρωμον τίτλον ἄνω καὶ περίκοσμον ἐκατέρωθεν τὴν ὥαν, ὡς δεικνύουσι τὰ πανομοιότυπα τῶν ἡμετέρων παρενθέτων πινάκων 1-4, δὲν διαστέλλεται δ' ἐν αὐτοῖς δι' ἐρυθρὰς ἢ ἄλλης διαφόρου γραφῆς ἢ λέξεις λόγος, ἥς δὲν γίνεται χρήσις, δὲν φέρουσι καθ' οὗς τύπους τὰ χρυσόβουλλα τὴν χρονολογίαν καὶ ἡμερομηνίαν, δύο δ' αὐτῶν, τὰ κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 1 καὶ 5 ἐκδιδόμενα, ἔχουσιν ἐν τέλει τὸ 'Ἀπελύθη κτλ.', ἡ δὲ γραφή αὐτῶν δὲν εἶνε ἢ συνήθης εἰς τὸν αἰῶνα καθ' ὃν ἐξεδόθησαν τὰ γραφόμενα, ἀλλ' ἔχει ἰδίας βραχυγραφίας καὶ ἐπιτιμήσεις, μὴ ἐχούσας τὸν εἰδικὸν χαρακτήρα τῶν οἰκείων χρόνων, καθ' οὗς ἐγράφησαν τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος χρυσὰ γράμματα, ἀλλὰ προσιδιαζούσας μᾶλλον τυπικῶς εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν γραφεῖον, ἐξ οὗ ἐξηλθον. Εἶνε δῆλα δὴ γραφή ἣν γερμανιστὶ θὰ ἐκαλοῦμεν Kanzleischrift.

Καὶ εἶνε μὲν ἀληθῶς περίεργον πῶς τῆς γραφῆς ταύτης δὲν γίνεται χρήσις διηγετικῆς ἐν ἀπάσαις ταῖς περιστάσεσι παρὰ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ γραφείου, ἀλλὰ βλέπομεν ἀπ' ἐναντίας τὰ χρυσόβουλλα ἔχοντα ἐκάστοτε τὴν συνήθη γραφὴν τοῦ αἰῶνος καθ' ὃν ἕκαστα ἐγράφησαν. Ἀλλὰ δὲν λείπουν σπάνιά τινα παραδείγματα χρήσεως τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐκείνης γραφῆς. Κυρίως δὲ πλὴν τοῦ ἱκανῆς ἀναλογίας ὡς πρὸς τὸν ῥυθμὸν μόνον τῆς γραφῆς περιέχοντος τραπεζουντιακοῦ χρυσοβούλλου τοῦ Ἀλεξίου Γ' Κομνηνοῦ¹, ἐξ οὗ ἡδύνατο νὰ εἰκασθῇ, ὅτι καὶ ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ γραφεῖῳ τῆς Τραπεζοῦντος ἐπεχωρίαζεν ἰδιάζουσά τις γραφή, τῆς αὐτῆς φύσεως πρὸς τὰ προκείμενα βατικανικὰ γράμματα εἶνε ὡς πρὸς τὸν ῥυθμὸν καὶ τὸ μέγεθος ἢ ἐπὶ παύρου αὐτοκρατορικῇ ἐπιστολῇ ἢ σήμερον ἀποκειμένη ἐν τοῖς Archives nationales τῶν Παρισίων (Κ. 17, ἀρ. 6), εἰς ἃ περιῆλθεν ἐκ τῆς ἐν τῇ αὐτῇ πόλει μονῆς τοῦ Ἀγίου Διονυσίου. Ταύ-

¹ Ἴδε ὁμοίον τύπον ἐν γράμματι τοῦ Κωνσταντίνου Πρωγωνάκου πρὸς τὸν πᾶπαν Λέοντα τῆς 13 Δεκεμβρίου 681. *Μακρί* XI, 195.

² Ἴδε Νέου Ἑλληνομνημονος Τόμ. Γ' σ. 192 Πίν. Α'.

την πρώτην ἐξέδωκεν ὁ Mabillon¹, εἶτα δ' ὁ Montfaucon², καὶ κατόπιν δ' ἐξεδόθησαν πανομοιότυπα αὐτῆς ἢ ἐξητάσθησαν τὰ κατ' αὐτήν ὑπὸ τοῦ Letronne³, τοῦ Wattenbach⁴ καὶ τοῦ Omont⁵. Τέλος δὲ διὰ μακροτάτων εἰδικώτερον ἐπραγματούθη τὰ κατὰ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὁ ἐν Γουίγγη καθηγητῆς κ. Κάρολος Brandt⁶. Καίπερ δὲ ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν ἐξετάσας αὐτήν, δὲν ἠδυνήθη νὰ ὀρίσῃ θετικῶς τὸν αὐτοκράτορα ὑφ' οὗ ἐγράφη, περιορισθεὶς εἰς τὴν ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἀνέρχεται εἰς τὸν Η'-Θ' αἰῶνα⁷ καὶ μὴ ἐπιλύσας οὕτω τὰς προτέρας διχογνωμίας περὶ τοῦ ἐπιστελλαντος αὐτοκράτορος καὶ τοῦ βασιλέως τοῦ φραγκικοῦ κράτους, εἰς ὃν ἀπηρυθύνθη⁸.

Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὸ εἶδος τῆς γραφῆς. Ἦγες δὲ διὰ χρυσοῦ γραφῆς αὐτοκρατορικῶν ἐπιστολῶν δὲν ἔχομεν μόνον παραδείγματα τὰ βατικανικὰ γράμματα, περὶ ὧν οἱ ἐκδίδται Theiner καὶ Miklosich περιορίζονται λέγοντες, ὅτι περιελίσ-

¹ Librorum de re diplomatica Supplementum. Ἐν Παρίσι. 1704 σ. 52 κ. εἰ.

² Palaeographia Graeca. Ἐν Παρίσι. 1708 σ. 265 μετὰ τῶν εἰκασίων παρενθέτων πινάκων.

³ Diplomata et chartae Merovingicae aetatis in archivio Franciae asservata. Ἐν Παρίσι. 1848.

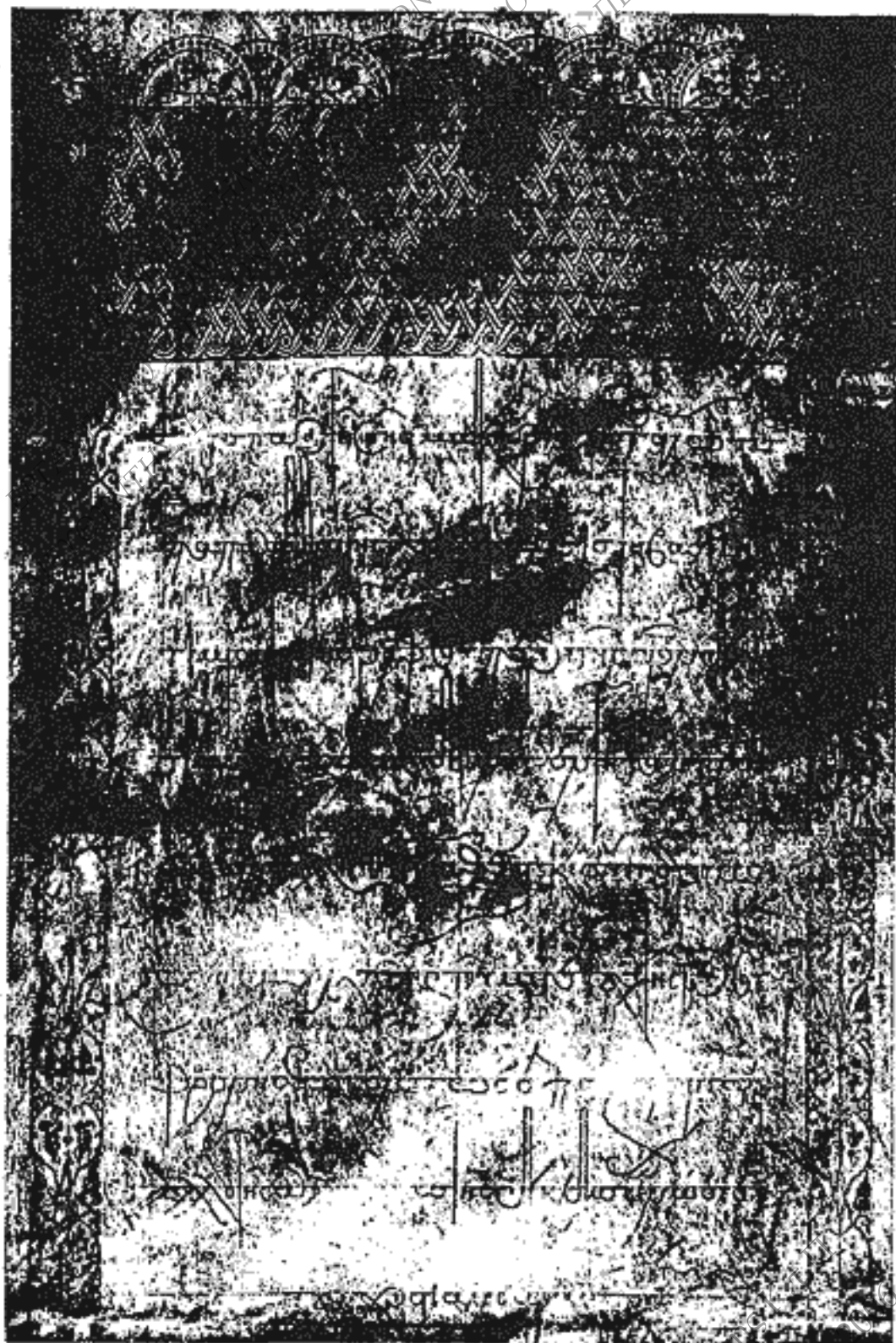
⁴ Anleitung zur griechischen Palaeographie. Ἐν Λειψίῳ. 1867, ἐν ταῖς Schrifttafeln zur Geschichte der griechischen Schrift. Ἐν Βερολίνῳ. 1876 καὶ ἐν τοῖς Scripturae graecae Specimina. Ἐν Βερολίνῳ. 1883.

⁵ Lettre grecque sur papyrus émanée de la chancellerie impériale de Constantinople ἐν τῇ Revue archéologique Ire σειράς Τόμ. ΙΘ' (1892) σ. 384 κ. εἰ.

⁶ Der byzantinische Kaiserbrief aus St. Denis und die Schrift der früh-mittelalterlichen Kanzleien ἐν τῇ Archiv für Urkundenforschung. Ἐν Λειψίῳ. Τόμ. Α' (1908) σ. 5-86 μετὰ τσσάκων πινάκων.

⁷ Ἐνθ' ἀν. σ. 21 καὶ 44.

⁸ Ὁ μὲν Mabillon ἐνθ' ἀν. ἀνέφερε τὴν ἐπιστολὴν εἰς προεδρίαν Μιχαήλ Α' τοῦ Παγκρατῆ πρὸς Κάρολον τὸν Μέγαν (812), καὶ ὁ Montfaucon ἐνθ' ἀν. ἐθεώρει αὐτὴν γραφεῖσιν ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου (741-775) πρὸς Πιπτίνον τὸν πατέρα Καρόλου τοῦ Μεγάλου (747-768). Ὁ δὲ Omont ἐνθ' ἀν. θεώρει τὴν ἐπιστολὴν γραφεῖσιν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 824 καὶ 839 ὑπὸ Μιχαήλ Β' τοῦ Τραυλοῦ ἢ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Θεοφίλου πρὸς Λουδοβίκον τὸν εὐσεβεῖ (814-817).

ΧΡΥΣΟΥΝ ΓΡΑΜΜΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ (1124 ΕΝ ΤΩ ΑΡΧΕΙΩ ΤΟΥ ΒΑΤΙΚΑΝΟΥ
(Κόλλα πρώτη)

σονται εἰς σχῆμα κοντακίου¹ καὶ ὅτι ἐγράφησαν litteris aureis maioribus². Ἄλλα δὲ τοιαῦτα διὰ χρυσοῦ γεγραμμένα αὐτοκρατορικὰ γράμματα εἶνε α') τὸ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τοῦ γερμανικοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους μνημονευόμενον γράμμα Νικηφόρου τοῦ Φωκά³, β') τὸ τοῦ Ῥωμανοῦ Α' Λακαπηνοῦ πρὸς Κορράδον Α'⁴, γ') τὸ τοῦ Μανουήλ Κομνηνοῦ πρὸς τὸν Φρειδερίκον Βαρβαρόσσαν⁵. Πλὴν δὲ τούτων, ἅτινα μόνον ἐξ ἀπλῆς μνείας γινώσκομεν, σῴζεται ἡ πρὸς τὸν χαλίφην τῆς Κορδούης Ἀδδερράχμάν ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Μονομάχου (1042-1054), ἐν ᾧ γράμματι τὸ μὲν λοιπὸν κείμενον εἶνε χρυσοῦν, τὰ δὲ στελλόμενα δῶρα δηλοῦνται διὰ γραφῆς ἀργυρᾶς⁶.

Ἔπονται δ' ἐνταῦθα τὰνῶτέρῳ ἀναγραφόμενα κείμενα, εἰς ἃ θέλουσιν ἐπακολουθήσει ἐν τῷ προσεχεῖ τεύχει τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμονος αἱ ἐπηγγελημέναι ἡμῶν ἱστορικαὶ διασαφήσεις.

Παρατηρῶ δ' ἐνταῦθα, ὅτι αἱ ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς ἐγγράφοις κάθετοι ἀπλαῖ γραμμαὶ δηλοῦσι τὴν ἀρχὴν νέου στίχου ἐν τῇ πρωτοτύπῳ, αἱ δὲ διπλαὶ τὴν ἀρχὴν νέου τεμαχίου περγαμηνῆς ἐκ τῶν συγκεκολλημένων. Διετήρησα δὲ τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ πρωτοτύπου, τὰ ἐσφαλμένα ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς κειμένοις δηλώσας διὰ παχέων γραμμάτων, ὥς καὶ τὰς στίξεις, καὶ μόνον προσέθηκα τὸ ὑπογεγραμμένον ι καὶ ὅπου δὲν ὑπάρχει ἐν τοῖς πρωτοτύποις, καὶ ἐμεγαλογράφησα τὰ κύρια ὀνόματα, γεγραμμένα ἐν αὐτοῖς ἀπανταχοῦ διὰ μικρῶν γραμμάτων.

¹ Theiner - Miklosich ἐνθ' ἀν. Προλόγου σ. 4.

² ἐνθ' ἀν. σ. 3 ἐν σημ.

³ Liutprandi Legatio κατ. 56 Πρβλ. Wattenbach Das Schriftwesen im Mittelalter. Ἐκδ. γ'. Ἐν Ασιφίᾳ. 1896 σ. 257.

⁴ Wiponis vita Chuonr. κατ. 22. Πρβλ. Wattenbach ἐνθ' ἀν.

⁵ Albertus Stadiensis ἔκ. 1179 ἐν Monumenta Germaniae. Τόμ. XVI σ. 349. Πρβλ. Wattenbach ἐνθ' ἀν.

⁶ Gardthausen Griechische Paläographie, Ἐκδ. 6'. Ἐν Ασιφίᾳ. 1912. Μέτ. Α' σ. 216 κ. ε.

1^{ον} † Τὸ παρὸν τῆς σῆς μακαριότητος ἀγιώτατε | πάπα διὰ τῆς ἀποσταλείσης τῇ βασιλείᾳ μου | τιμωτάτης γραφῆς σου περὶ τῆς τῶν ἐκκλη|σιῶν ἐνώσεως δηλωθὲν τῇ τῶν πραγ|μάτων ἀληθείᾳ καθέστηκε σύνοδρομον | καὶ τῆς ἐμβριθείας καὶ τοῦ μεγέθους τῆς ἱερᾶς σου |
5 φρονήσεως ὧτως ἐπάξιον· τί γάρ | ἄλλο τῆς ἀληθοῦς τῆς ἐκκλησίᾳς

* Περὶ τῆς μήκους μέτρων 4, πλάτους 0,17. Σόγkαται δὲ τὸ ἐλληνικὸν καίμενον ἐκ τεμαχίων 86 ἀνίστου μήκους. Ἐν ἀρχῇ ἐπίτιτλον κυανὸν καὶ χρυσόν, ἀπ' ἑσθῆς δ' ἑλὼν ἡ ὠφ. διακοσμος διὰ κοσμημάτων κυανῶ καὶ χρυσῶ. Τὰ γράμματα ἔχουσι μέγεθος 0,05. Τὸ ὑπογεγραμμένον εὐὸν ἀσύνηθες, ἀλλ' ἐλπίον ἀνωτέρω τοῦ γράμματος, εἰς 6 ἀνῆκει, δίκην προγεγεγραμμένου. Καφλαῖα γράμματα λαίπουσι. Τὰ γράμματα κατωθεν χαραγμάτων, χαραγμὰτα δ' ὑπάρχουσι καὶ καθεῶς, ἀκριβῶς συνεχιζόμενα ἐν τοῖς συγκακολλημένοις τεμαχίοις. Ὅμοιος δ' ὑπάρχουσι κεκαρκαμένοι καὶ τρεῖς ἐκἀτέρωθεν καθέτοι γραμμαί, περιοριζοῦνται τὴν περίκοσμον ὦαν, ἐντὸς δ' ἐριζοντίων χαραγμάτων ἐξωγεγραμμένον καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ ἐπίτιτλον. Ὅπισθεν ἐπὶ τῶν κολλημάτων τῶν τεμαχίων οὐδὲν εἶνε γεγραμμένον.

Ὅπισθεν δ' ἀναγινώσκονται τὰδε·

Χειρὶ ιε' αἰῶνος· 135 *Rescripto Moderator. Sussepto fidei apostolice A. 64.*

Χειρὶ τοῦ βιβλιοφύλακος τοῦ Βατικανοῦ καὶ ἀρχιεπισκόπου τοῦ φρουρίου τοῦ Ἀρχαγγέλου (Castel S. Angelo) Ζηνοβίου Acciajoli, διορισθέντος ὑπὸ τοῦ πάπα Λέοντος Ι' *Iohannes fidelis Rex Porphyrogenita excelsus fortis Augustus et Moderator Rhomaeorum Commenus, Rescribit prope, laudans eius propositum de unione ecclesiarum; et excusat tarditatem suam. Mittitque ei munera et litteras.*

190

Ad Sanctissimum Papam

Ἄλλη χειρὶ· *Honor II.*

Ἄλλη χειρὶ· 1124.

Ἄλλη χειρὶ· *P.*

Ἄλλη χειρὶ· *n. 1.*

Ὅτι τὸ ἀνωτέρω δεῦτερον σημεῖωμα εἶνε γεγραμμένον χειρὶ τοῦ Acciajoli στηρίζεται εἰς τὴν βαδαισίαν τοῦ γραμματέως τοῦ βατικανικοῦ ἀρχιεπισκόπου, αἰδεσίου μωτάτου κ. Ugolini, γινώσκοντος τὴν γραφὴν αὐτοῦ. Ἐγγραφή δ' ἐν ἔτει 1518, ὅτε ὁ Acciajoli συνέταξεν ἀναγραφὴν ἐπιγράφομένην *Index scripturarum existentium in castro S. Angeli in camera Thesaurarii καὶ ἐκδοθεῖσαν ἐν τῇ Bibliotheca Bibliothecarum manuscriptorum nova . . . auctore R. P. D. Bernardo de Montfaucon Benedictino Congregationis S. Mauri. Parisiis apud Briasson. 1789 Τόμ. Α' σ. 202 - 215.*

Τῆς πρώτης κόλλας τοῦ ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου πανομοιότυπον ἔστι ἐν παρενθέσει Πίνακι 1.

ἐνώσεως | προσήκει τοὺς Χριστιανοὺς ἡμᾶς προτιμᾶν || ἡ τίνι πλέον 2ον
 ἐτέρῳ πράγματι θεραπεύειν | τὸν τῆς εἰρήνης δοτήρα Χριστόν· ὃς
 καὶ μέχρι τῆς ἡμετέρας | ἐσχατίας ἑαυτὸν φιλανθρώπως ἐκένωσεν
 ἵνα καταλλάξῃ τὰ διεστώτα καὶ τὴν ἐκπεσοῦσαν τῆς μακαρίας | δια-
 γωγῆς τῶν ἀνθρώπων φύσιν ἐπαναγάγῃ πρὸς | τὸ πρῶτον ἀξίωμα 5·
 καὶ τῷ ἐπουρανίῳ ταύτην | προσαγάγῃ θεῷ· τοῦτο τὸ τῆς εἰρήνης
 χρῆμα καὶ θεῷ | προσφιλὲς καὶ ἀνθρώποις ταῖς θείαις ἐντολαῖς ἐπο-
 μένοις ἀξιοζήλωτον· εἰ δὲ καὶ ἡ σὴ μακαριότης | ὅλον τὸν οἰκεῖον
 σκοπὸν ὑπὲρ τῆς τοιαύτης ἐνώσεως | καὶ πάλαι καὶ νῦν κατεβάλετο,
 κατὰλληλον τοῦτο | πάντως αὕτῃ· τὸ μὲν γὰρ μίαν εἶναι τὴν ἐκκλη- 10
 σίαν || ἦν ὁ σωτὴρ τῷ οἰκεῖῳ ἐξηγοράσατο αἵματι | οὐδενὶ τῶν τὰ τῆς 3ον
 θείας γραφῆς μεμνημένων | ὅλως ἡγνόηται· τὸ δὲ πολλάκις σπουδάζειν
 | τὸν τῆς πονηρίας γεννήτορα καὶ τοὺς ὑπηρετοῦντας | τῷ ἐκεί-
 νου θελήματι τὴν τοιαύτην τῆς ἐκκλησίας | ὁμόνοιαν διακρίνει καὶ τὴν
 ταύτης ἀδιάλυτον ἔνωσιν | πονηροῖς ἐπινοήμασι διαλύειν, καὶ τοῦτο 15
 πάντως | ἀκόλουθον τοῖς τοῦ πονηροῦ μηχανήμασιν· ἀλλ' ἡ τοῦ | σω-
 τήρος ἀήττητος δύναμις ἐν τῇ πέτρᾳ τῆς πίστεως | διὰ τῶν ἀποστό-
 λων ταύτην οἰκοδομήσασα | καὶ πάλιν καὶ πολλάκις τὰς τοῦ πονηροῦ
 μεθοδείας διαλύσαι δεδύνηται· καὶ τοὺς ἐπιχειροῦντας τὸν θεῖον |
 ἐκείνον χιτῶνα διαρρηγνύειν, εἰκότως συντρίψει καὶ ἀφανίσει τὰ τοῦ- 20
 των βουλευμάτα· | τοῦτο τὸ τῆς σῆς ἀγιότητος ἐπαινετὸν καὶ θεῖον
 ὄντως || σπούδασμά τε καὶ βούλευμα· καὶ ἡ βασιλεία ἡμῶν ἀποδεχο- 4ον
 μένη καὶ σεβάσματος ἀξίον κρίνουσα, | πρὸς τὴν παροῦσαν ἀπέδε-
 γραφήν παρεδῆλωσε μὲν γὰρ τὸν περὶ τοῦτου σκοπὸν, καὶ τοῖς τι-
 μιωτάτοις | ἀνδράσι τῆς σῆς ἀγιότητος· ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς παρούσης 25
 | γραφῆς διασημαίνει τὸ πρᾶγμα τῇ σῇ θεϊότητι· τὸν δὲ | τρόπον τῆς
 ἀποδοχῆς σαφέστερον ἐπιγνῶς | διὰ τοῦ ἀποσταλέντος αὐτόσε μεγα-
 λεπιφανεστάτου | καὶ πιστοτάτου ἀνθρώπου τῆς ἡμετέρας εὐσεβοῦς
 γαληνότητος· τὸ τῆς | μέχρι τοῦ νῦν βραδυτῆτος τοῦ ἀντιγράμματος
 | αἴτιον πολλαχόθεν ἐπιγνωσθὲν τῇ πανίερῳ | συννέσει τῆς σῆς εὐ- 80
 κλεεστάτης μακαριότητος, ὥς | τοῦ ἡμετέρου κατὰ τῶν ἐν τῇ Ἀνα-
 τολῇ ἐχθρῶν μακρυσμοῦ καταδῆλου γεγονότος καὶ αὐτοῖς τοῖς 5ον
 χριστιανικωτάτοις Λατίνοις, τοῖς ἐκαῖσε, βραχέων ῥημάτων δηλωτι-
 κῶν ἐκ τῆς βασιλείας ἡμῶν δεηθήσεται. ἐρρώσθω ἐν Κυρίῳ ἡ
 σὴ ἀγιότης· καὶ τῆς ἡμετέρας ὑπερευχέσθω ζωῆς. ἀπεστάλησαν 85
 τῇ ἀγιωσύνῃ σου ἐξάμικτα μεγάλोगραμματα μεγάλα, δώδεκα· κοινὰ ἐξά-
 μικτα μεγάλα, | δώδεκα· κατασφίκτουρα κοινὰ, εἰκοσιτέσσαρα· | ἐσω-
 φόρια κοινὰ μεγάλα, τέσσαρα· καὶ τεσσαρακοντάσημα, δύο· τὸ ἐν

6ον δὲ καὶ τὸ ἕτερον κοινόν || καὶ διρρέδινά τέσσαρα | † μηνὶ Ἰουνίῳ
Ἰνδικτιῶνος βʹ.

† ἀπελύθη μηνὶ Ἰουνίῳ Ἰνδικτιῶνος βʹ· ἀπὸ
τῆς θεοφρουρήτου | πόλεως †

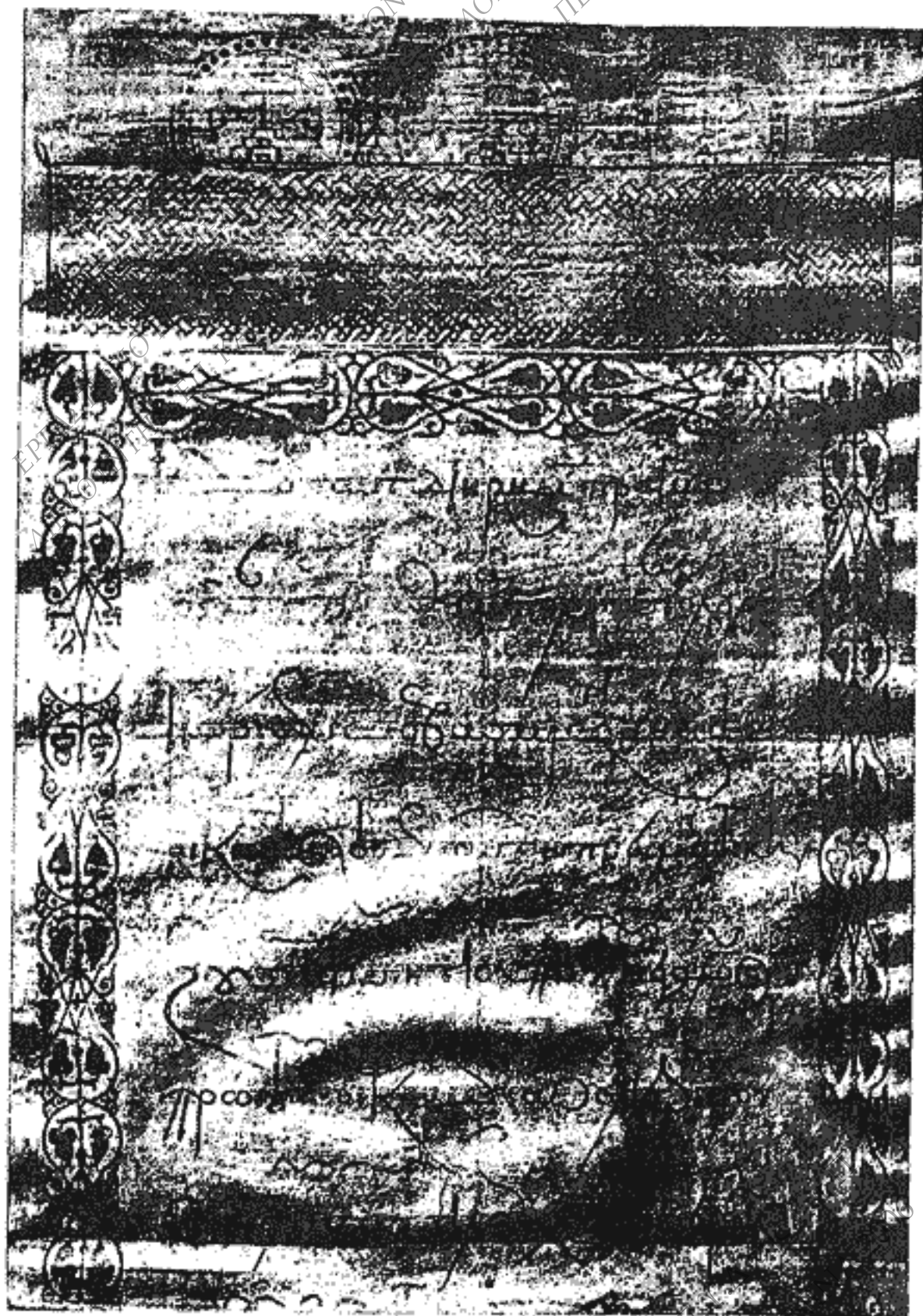
(Ὅπισθεν χρυσοῖς γράμμασι κεφαλαίοις μετὰ τινων συμπτώ-
ξεων καὶ ἐπιτιμήσεων).

† Ἰωάννης ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς | εἰς τὸν ἀγιοτάτον |
κορφυρογέννητος ἀναξ ὑψηλὸς κραταῖος | πάπαν
αὐγουστος καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ὁ Κομνηνός.

2 .

† Quod a tua beatitudine sanctissime papa per missam im-
perio meo preciosissimam scripturam tuam declaratum est.
rerum veritati constitit concurrens. et gravitate. et magnitu-
dine tuę sacrę prudentię vere predignum. Quid enim aliud
5 vera ecclesie unitate convenit nos christianos maioris precii
facere. vel qua plus alia re servire pacis datori Christo. qui
usque ad nostram infirmitatem pie se ipsum exinanivit ut
reconsiliaret distantia lapsamque de beata conversatione ho-
minum naturam reduceret ad propriam dignitatem et super-
10 cęlesti eam adduceret deo? Hę pacis divitię et deo dilectę et
hominibus divinis mandatis obsequentibus digne zelandę. Si
vero et tua beatitudo totam suam intentionem pro huiusmodi
unitate et pridem et nunc stabilivit conveniens omnino ei.
Unam enim esse ecclesiam quam salvator sanguine proprio
15 redemit nulli eorum qui divinam scripturam docti sunt omnino
ignotum esse. Sepe vera satagere malignitatis genitorem et
ministrantes illius voluntati huiusmodi ecclesię concordiam
separare. et ipsius indissolubilem unitatem malignis excogita-
tionibus dissolvere et hoc omnino consequens est maligni
20 machinationibus. Verum salvatoris invicta virtus quę in petra
fidei per apostolos hanc edificavit et rursus et sæpius maligni
argumenta dissolvere potuit. et conantes divinam illam uni-

¹ Ἐπεται εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 1. Περὶ δὲ τῶν ὀπισθεν τῆς περχημηνῆς σημειωμάτων
ἴδε ἀνωτέρω ἐν σ. 104 τὴν ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν σημείωσιν.

ΧΡΥΣΟΤΗ ΓΡΑΜΜΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ (1126) ΕΝ ΤΩ ΑΡΧΕΙΩ ΤΟΥ ΒΑΤΙΚΑΝΟΥ
(Κόλλα πρώτη)

cam discerpere. convenienter conteret atque destruet horum consilia. Hoc tuę sanctitatis laudabile. divinumque vere studium atque consilium imperium quoque nostrum gratum habens et veneratione dignum iudicans, ad presentem respexit scripturam. Declaravit quidem enim super hoc intentionem suam et preciosissimis viris, tuę sanctitatis, sed et per presentem significat Rem tuę divi[ni]tati. Modum vero acceptionis certius agnoscere per missum illuc illustrissimum et fidelissimum hominem nostrę pię mansuetudinis. Nunc usque tarditatis Rescripti causa nota sacerrimę prudentię tuę¹⁰ famosissimę beatitudinis. ceu nostra dilatione contra eos qui in oriente sunt, inimicos. manifesta facta est etiam Christianicissimis latinis qui ibi sunt brevibus verbis declaratoriis imperio nostro indigebit. UALEAT In domino tua Sanctitas et pro nostra oret vita^a [sic]. MISSA sunt Sanctitati Tuę examita¹⁵ megalograma magna duodecim Communia magna examita duodecim, KataSphictura comunia XX. Esophori communia magna IIII^u. Tessarakonta duo. unum oxy. et alterum Κοινον. et dirrodina tessara; †

3*.

† Δύο ταῦτα διηρημένα πράγματα | περὶ πᾶσαν τὴν καθ' ἡμᾶς¹⁰¹ πολιτείαν ὁ λόγος | ἐγνώριζεν ὃ σεβασμιώτατε ἄνθρωπε καὶ τῷ θεῷ | οἰκειότατε καὶ τὸ μὲν αὐτῶν, ἡ πνευματικὴ | ἐξουσία ἐστίν, ἥτις ὑπὸ τοῦ μεγάλου καὶ | πρώτου τῆς οἰκουμένης ἀρχιερέως τοῦ | εἰρηνικοῦ βασιλέως Χριστοῦ τοῖς ἱεροῖς || αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις²⁰¹ ἐδόθη, | δῶρον ἐξείρετον· δι' οὗ καὶ τὸν δεσμόν καὶ | τὴν λύσιν τῶν ὁ πεπραγμένων τοῖς πᾶσιν | ἀνθρώποις οἱ ὑπηρεταὶ τοῦ λόγου κατ' ἐξ-

* Περιγραφή μήκους μέτρων 1,01, πλάτους 0,362. Σύγκαιται ἐκ τεμαχίων 22 ἀνίσου μήκους. Ἐν ἀρχῇ ἐπίπλεον διάκασμον κυκλοῦν καὶ χρυσοῦν. Τὰ γράμματα ἔχουσι μέγεθος 0,05. Τὸ ὑπογεγραμμένον εἰς ὅπου ὑπάρχει γέγραπται ὀλίγον περαιτέρω τοῦ γραμματος εἰς ὃ ἀνήκει δίκην προγεγραμμένου. Κατὰ τὰ γράμματα λείπουσι. Τὰ γράμματα κάτωθεν χαραγμάτων, σπασίως δὲ πρὸς ἄνωθεν αὐτῶν, χαραγμένα δ' ὑπάρχουσι καὶ καθέτως, ἀκριδῶς συνεχιζόμενα ἐν τοῖς σύγκαι-
κολλημένοις τεμαχίοις. Ὁμοίως δ' ὑπάρχουσι κεκαρκαγμένα καὶ τρεῖς ἐκπαιρωθεν καθέτοι γραμμῇ, περιορίζουσι τὴν περίκασμον ὅλην, ὡς καὶ μία γραμμὴ κεκαρκα-

30^{ον} ουσίαν | ἐγνώρισαν ἀκολουθῶς τῷ θεῷ βουλῇματι || τὸ δ' ἕτερον ἡ
 κοσμικὴ καὶ σωματικὴ | ἐξουσία ἐστὶ, νόμος θεῷ καὶ διατάγματι
 τὸ | κύριος ἔχουσα καὶ αὐτὴ καθ' ὃν λόγον καὶ ὁ τῶν | ὅλων δε-
 σπότης ἀποδοθῆναι τὰ Καίσαρος ἐπέτρεψε Καίσαρι· ταῦτα τὰ δύο
 5 | συνεκτικὰ τῆς καθ' ἡμᾶς ζωῆς πράγματα, | διηρημένα μὲν εἰσὶ καὶ
 διάφορα καθὼς | εἴρηται· ἐνούμενα δὲ καὶ συναρμοζόμενα, | λυσιτε-
 λέστερα γίνεται· θατέρου τῷ ἑτέρῳ | προσδοκιοῦντος καὶ ἀναπλη-
 ροῦντος ἑκατέρου, | τὸ τοῦ ἑτέρου ὑστέρημα· ἐντεῦθεν τινὲς | καὶ τὸ
 ἐν Εὐαγγελίῳ παρὰ τοῦ κορυφαιοτάτου | τῶν μαθητῶν περὶ τῶν δύο
 10 μαχαιρῶν εἰρημένον | ὡς ἱκανὰς τυγχάνειν ἀντέφη ὁ σωτὴρ, πρὸς
 40^{ον} || τὰς δύο ταύτας ἀρχάς, ἐξελάβοντο· ὅτε τῶν καθ' | ἡμᾶς πραγμάτων
 δεομένων ὁμοίως ἀμφοῖν | τῶν ἐξουσιῶν· ὅσῳ τοίνυν διὰ τῆς ἐνώσεως
 | ἀμφοτέρων μέγα τι πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν | ἀγαθὸν ὁ λόγος
 συνάγει πληρούμενον, | τοσούτῳ καὶ τὸ διαιρεῖσθαι ταυτὶ τὰ συστα-
 15 τικά τῆς ἡμετέρας ζωῆς μέγα τι κακὸν ἀποτελεῖ καὶ ὀλέθριον· ἡ δὲ
 σὴ μακαριότης | ὀρθῶς ἐπιστατοῦσα τοῖς πράγμασιν, εἰκότως | σπου-
 δάζει συνάπτειν ἑκάτερα· καθὼς τοῦτο | καὶ διὰ τῶν φρονιμωτάτων
 50^{ον} ἀποκρισιαρίων | τῆς σῆς ἀγιότητος καθαρῶς ἐγνώρισάμεν || οἷς τὴν
 ἐξουσίαν τῶν περὶ τῆς μέσον ἡμῶν γνη|σιωτάτης ἐνώσεως καὶ συμ-
 20 φωνίας ἐλευθέρως | ἀνέθετο καὶ διὰ τῆς τοιαύτης ἐπαινουμένης | ἀρ-
 χῆς τὸ πᾶν ἀνεπλήρωσεν· ἐπεὶ γοῦν | καὶ ἡ ἡμῶν εὐσέβεια κατ' ἔχοντος
 ἐπομένη· τῇ σῇ | ἀγιότητι, καὶ παρ' ἑαυτῆς συνειστέθεικεν εἰς ἐκ-
 πλήρωσιν τοῦ τοιοῦτου σωτηρίου σπουδάσματος, | καθὼς καὶ διὰ τῶν
 σῶν φρονιμωτάτων μαθήσῃ | πρέσβων καὶ διὰ τῶν σὺν αὐτοῖς ἀπο-
 25 στα|λέντων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἐκ τοῦ κράτους ἡμῶν, | λείπεται ἄρα
 καὶ τὸ τὴν σὴν ὑψηλοτάτην μακαριότητα τὴν καταρξαμένην τοῦ |
 τοιοῦτου ἐπιχειρήματος, καὶ τὸ ἐπισφρά|γισμα θέσθαι τῇ ἐνάρξει
 60^{ον} κατάλληλον || εἰ δὲ καὶ σωματικῶς ἡμᾶς ἐνωθῆναι καὶ | πρὸς τὴν τῶν

γμένη χάριν εὐθυντηρίας τοῦ ἐπιτίτλου. Ἡ λέξις δύο γεγραμμένη τρις δύο. Ὅπι-
 σθεν ἐπὶ τῶν κολλήσεων τῶν τεμαχίων οὐδὲν εἶνε γεγραμμένον.

Ὅπισθεν δ' ἀναγινώσκονται τὰτα·

Χεῖρι τοῦ ιε' αἰῶνος· 182... *Johannes maior Grecorum Regratiatur in la-
 tinu et greco ecclesie Romane unionem inter eos faciendam litteris aureis conscri-
 bendo.*

Χεῖρι τοῦ ἀρχιεπισκόπου Γαμπρί· 1126 .

Ἄλλη χεῖρ· 9

Πανομοιότυπα τοῦ ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου ἴξε ἐν τοῖς παρὲνθέτοις Πένξι 2
 (κόλλα πρώτη τῆς περγαμνῆς) καὶ 3 (κόλλα πέμπτη).

ἐκκλησιῶν ἔνωσιν ὡς δυνατόν | συμπονῆσαι καὶ ἀπατελέσαι ταύτην ὁ
 τῆς | εἰρήνης βραδευτῆς εὐδοχήσειεν εἴη ἂν, καὶ | τοῦτο τῆς θείας
 φιλανθρωπίας μέγιστον εὐεργέτημα· | ἐρρώσθω κατὰ ψυχὴν τὴ καὶ
 σῶμα | ἡ σὴ τιμότης καὶ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας ὑπερευχέσθω θερ-
 μότερον | † μηνὶ Ἀπρίλλ᾽ Ἰνδικτιῶνος δ'.

5

(Ὅπισθεν χρυσοῖς κεφαλαίοις γράμμασι μετὰ τινων συμπτύ-
 ξεων καὶ ἐπιτμήσεων).

Ἰωάννης ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς | Πρὸς τὸν ἀγιώτατον
 πορφυρογέννητος ἀναξ ὑψηλὸς κραταῖος | πάπαν
 αὐγουστος καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ὁ Κομνηνὸς

(Ὅμοίως δὲ γράμμασι χρυσοῖς συγχρόνοις).

† Ioannes in christo Deo fidelis ad sanctissimum papam Rex
 porphyrogenitus sublimis celsus. fortis. augustus. et imperator
 Romanorum.

4th.

† Duas istas divisas res circa omnem nostram conversatio-
 nem ratio novit o venerabilissime homo-deoque familiarissime,
 Et hæc quidem earum spiritualis potestas est quæ a magno et
 primo mundi pontifice pacifico rege Christo sacris eius discipu-
 lis et apostolis data est donum precipuum per quod et vinculum 5
 et solutionem gestorum omnibus hominibus ministri sermonis
 secundum potestatem operabantur consequenter divinæ volun-
 tati. Altera vero mundana corporalisque potestas lege divina
 ac dispositione auctoritatem [sic] habens etiam ipsa. secundum
 quam rationem et omnium dominus reddi quæ sunt cæsaris 10
 ussit cæsari. Hæc due copulativæ nostræ vitæ res divisæ quidem
 sunt ac diversæ sicut predictum est unitæ vero atque connexæ
 commodiores fiunt altero alterum adiuvante et supplente
 utroque alterius defectum. Hinc quidam et quod in evangelio
 a summo discipulorum de duobus gladiis dictum est quos sa- 15
 tis esse dixit Salvator, ad hos duos principatus assumpserunt
 quasi nostris rebus indigentibus pariter ambabus potestati-
 bus. Quanto ergo per unionem ambarum magnum quid ad

* Ἐπεται εἰς τὸ ὅπ' ἀρ. 3. Περὶ δὲ τῶν ὀπισθεν τῆς περγαμηνῆς σημειωμά-
 των ἴδε ἀνωτέρω ἐν σ. 107 τὴν ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν σημείωσιν.

humanam vitam bonum ratio collegit compleri, tanto etiam di-
vidi hæc constitutoria nostræ vitæ magnum quid malum perfici-
cit ac perniciosum [sic]. Tua vero beatitudo ecclesiæ prestans
rebus competenter satage copulare utraque velut hoc etiam
5 per prudentissimos legatos tuæ Sanctitatis pure cognovimus
quibus potestatem de inter nos familiarissimæ unionis conve-
nientiis libere tradidit et per huiusmodi laudabile principium
omne complevit. Quia igitur et nostra pietas e vestigio sequens
tuam Sanctitatem sua subintulit ad expletionem huiusmodi
10 salutaris studii, sicut etiam per tuos prudentissimos discipulos
legatos, et per eorum eis missos illustres viros ex imperio nostro,
restat utique tuam quoque precelsam beatitudinem, que cæpit
huiusmodi cæptum, finem quoque ponere cæptui competentem.
Si vero corporaliter quoque nos uniri et ad ecclesiarum unitio-
nem sicut possibile est collaborare, ac perficere hanc pacis
15 largitor velit, sit hoc quoque divinæ pietatis maximum bene-
ficiū.

Valeat secundum animam simul et corpus tua pretiositas
et pro nostra pietate ferventius oret. † Missa ab a deo custo-
dita civitate mense aprili quartæ indictionis.

5*

1^{ον} Ἀγιώτατε πάντα τὸ μετὰ | τῶν φρονιμωτάτων ἀποκρισιαρίων |
τοῦ πανευγενεστάτου ῥηγὸς Φραγγίας σταλὲν τῇ βασιλείᾳ μου
γράμμα τῆς σῆς | ἀγιότητος διεκομίσθη καὶ ὑπανεγνώσθη αὐτῇ
ὅπερ ἐδήλου | περὶ τοῦ ῥηθέντος πανευγεστάτου ῥηγὸς Φραγγίας
5 ὅτι ἐκίνησε μετὰ καὶ ἐτέρων ἐνδόξων οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν, εἰς τὴν
2^{ον} ὁδὸν τοῦ θεοῦ, δι' ἐκδήλωσιν τῶν ἀγίων ἐκκλησιῶν καὶ διὰ τὸ κατα-

* Περιγραφή μήκους 4,13, πλάτους 0,38. Σόγκεται ἐξ ὀκτὼ τεμαχίων ἀνί-
σου μήκους. Ἐν ἀρχῇ ἐπιτίτλον κοκκοῦν καὶ χρυσοῦν, ἐπ' ἑσῆς δ' ὅλη ἡ φῶα διά-
κομος διὰ κοσμήματος κοκκοῦ καὶ χρυσοῦ. Τὰ γράμματα ἔχουσι μέγεθος 0,06.
Ἵπογεγραμμένοι δὲν ὑπάρχουσι, τὸ δὲ η τῆς δοτικῆς ἔχει τὸ σχῆμα s. Κατα-
λακὰ γράμματα λείπουσι. Τὰ γράμματα ἀμέσως κάτωθεν χαραγμάτων, σχεδὸν
ἐφαπτόμενα αὐτῶν, χαραγμένα δὲ καθέτα ὑπάρχουσι καὶ χάριν τῆς φῶας καὶ τοῦ
ἐπιτίτλου. Τινὰ γράμματα καὶ τινες τόνοι διακπερεῖς διὰ δύο τεμαχίων. Ὅπισθεν
ἐπὶ τῶν κολλήσεων τῶν τεμαχίων οὐδὲν εἶνα γεγραμμένον.

Ὅπισθεν χειρὶ τοῦ ις' αἰῶνος 2 133 Exortatur Imperator Grecorum Eccle-